

VENDIM
Nr. 14, datë 10.3.2016

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:
Bashkim Dedja kryetar i Gjykatës Kushtetuese

Vladimir Kristo	anëtar i	“	“
Sokol Berberi	anëtar i	“	“
Vitore Tusha	anëtare e	“	“
Fatmir Hoxha	anëtar i	“	“
Gani Dizdari	anëtar i	“	“
Fatos Lulo	anëtar i	“	“
Besnik Imeraj	anëtar i	“	“

me sekretare Edmira Babaj, në datën 10.11.2015 mori në shqyrtim në seancë plenare, mbi bazë dokumentesh, çështjen me nr. 52/11 Akti, që u përket palëve:

KËRKUES: Sokol Hasani

OBJEKTI: Konstatimi i cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor si rezultat i mosgjykimit brenda një afati të arsyeshëm.

BAZA LIGJORE: Nenet 42/2, 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; nenet 6/1 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; nenet 27 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Besnik Imeraj, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkuarit, që është shprehur për pranimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kërkuari Sokol Hasani është ndaluar nga Policia Rrugore në datën 4.4.2014 dhe pas verifikimit të dokumentacionit të mjetit nga punonjësi i policisë është vendosur tërheqja e lejes së drejtimit dhe e lejes së qarkullimit.

2. Me pretendimin se kjo masë është në kundërshtim me dispozitat ligjore, kërkuari në datën 7.4.2014 i është drejtuar gjykatës me padi kundër ministrit të Brendshëm, me objekt detyrimin për ta dëmshpërblyer atë në vlerën e përcaktuar nga gjykata, kthimin e dokumentacionit të automjetit dhe anulimin e masës administrative.

3. Me vendimin nr. 7098, datë 19.6.2014, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur të shpallë moskompetencën lëndore për gjykimin e kësaj çështjeje dhe dërgimin e akteve për kompetencë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë. Kundër këtij vendimi kërkuari ka paraqitur ankim të veçantë në Gjykatën e Lartë.

4. Me vendimin nr. 00-2014-2230 (59), datë 22.7.2014, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 7098, datë 19.6.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

5. Pas dërgimit të dosjes gjyqësore në gjykatën kompetente ka filluar shqyrtimi i çështjes në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë. Nga Gjykata e Lartë dosja është dërguar në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë në datën 25.9.2014, ndërsa me fletëthirrjen e datës 8.4.2015 kërkuari është njoftuar për seancën e datës 23.4.2015 pranë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë.

II

6. **Kërkuesi Sokol Hasani** i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese me kërkesë në datën 5.6.2015, duke pretenduar konstatimin e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor për shkak të mosshqyrtimit të çështjes brenda një afati të arsyeshëm. Sipas tij nuk janë respektuar afatet e zhvillimit të gjykimit, që bie në kundërshtim me nenin 25 e vijues të ligjit nr. 49/2012, datë 3.5.2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, i cili ka përcaktuar afatet kohore deri në dhënien e vendimit.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuarit

7. Gjykata në jurisprudencën e saj ka vlerësuar se në bazë të neneve 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës individ i legjitimohet për të vënë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese me pretendimin e cenimit të së drejtës për t’u gjykuar brenda një afati të arsyeshëm gjatë zhvillimit të procesit të gjykimit nga gjykata e zakonshme. Kërkesat e individëve për cenimin e së drejtës për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm mund të merren në shqyrtim pavarësisht se gjykimi për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetuese dhe ligjore të tyre ende nuk ka përfunduar në të gjitha shkallët e gjykimit prej gjykatave të juridiksionit të zakonshëm. Në këtë drejtim, Gjykata Kushtetuese konstaton se sistemi juridik i vendit nuk parashikon ndonjë mjet juridik të veçantë të cilin mund ta përdorte kërkuari për të kërkuar riparimin e zgjatjes së tepruar të procesit gjyqësor. Një gjë e tillë është konstatuar edhe nga GJEDNJ-ja në vendimin e datës 23.10.2007 “Gjonboçari kundër Shqipërisë”, §.77, në të cilin është shprehur se sistemi juridik shqiptar nuk parashikonte një mjet të veçantë juridik të cilin kërkuari mund ta kishte përdorur për riparimin e zgjatjes së tepruar të procesit. Të njëjtën gjë GJEDNJ-ja e ka konstatuar edhe në vendimin “Marini kundër Shqipërisë” të datës 7.7.2008, §.154, si dhe në vendimin “Hamzaraj kundër Shqipërisë” të datës 3.2.2009, §.30. Në këtë kuptim, edhe kërkuari Sokol Hasani legjitimohet për paraqitjen e kësaj kërkesë.

B. Për pretendimin e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor për t’u gjykuar brenda një afati të arsyeshëm

8. Kërkuari pretendon se është cenuar në të drejtën për një proces të rregullt ligjor për shkak të mosshqyrtimit të çështjes së tij gjyqësore brenda afateve ligjore, të cilat vetë ligji i ka parashikuar të jenë të shpejta e të arsyeshme.

9. Sipas nenit 42 të Kushtetutës kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të tij kushtetuese dhe ligjore ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Kjo dispozitë vendos detyrimin për organizimin e sistemit ligjor në mënyrë të tillë që gjykatat të plotësojnë kërkesat e standardeve për një proces të rregullt ligjor, përfshirë këtu edhe atë të gjykimit brenda afatit të arsyeshëm. Në këtë drejtim, gjykatat kanë për detyrë të sigurojnë që të gjitha subjektet që marrin pjesë në proces të sillen në mënyrë që të evitojnë çdo vonesë të panevojshme (shtih vendimin nr. 12, datë 5.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese).

10. Gjykata pretendimet e kërkuarit lidhur me tejzgjatjen e gjykimit i shqyrton nën dritën e kritereve të përcaktuara në jurisprudencën e GJEDNJ-së, të reflektuara edhe në praktikën e saj, pra referuar rrethanave të veçanta të çështjes, duke pasur parasysh sidomos kompleksitetin e saj, sjelljen e kërkuarit, sjelljen e autoriteteve, si dhe rrezikun që passjell për kërkuarin kjo tejzgjatje.

i) Periudha që duhet marrë në konsideratë

11. Lidhur me periudhën e kohës që duhet marrë në konsideratë, gjykata vëren se pretendimet e kërkuarit për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor lidhen me periudhën që prej datës 25.9.2014, kur dosja është dërguar nga gjykata e lartë në gjykatën administrative, e në vijim. sipas tij zgjatja e gjykimit tej afatit të arsyeshëm ka ardhur si rrjedhojë e moszbatimit të dispozitave të ligjit nr.

49/2012.

ii) Komplexiteti i çështjes

12. Gjykata ka theksuar se për vlerësimin e kompleksitetit të procedimeve duhet të kenë rëndësi të gjitha aspektet e çështjes, përfshirë objektin e çështjes, faktet e kundërshtuara dhe volumin e provave shkresore. Komplexiteti i çështjes, në balancë me parimin e sigurimit të administrimit të përshtatshëm të drejtësisë, mund të justifikojë kohëzgjatje kohore të konsiderueshme (*shih vendimet nr. 14, datë 15.4.2010; nr. 9, datë 14.2.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

13. Në rastin në shqyrtim Gjykata konstaton se mosmarrëveshja objekt gjykimi është e natyrës administrative (detyrimi i palës së paditur për të dëmshpërblyer palën paditëse, anulimi i sanksionit administrativ të vendosur në mënyrë të paligjshme etj.), gjykimi i së cilës parashikohet dhe rregullohet nga ligji nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”. Nga shqyrtimi i akteve të paraqitura Gjykata vlerëson se çështja konkrete nuk paraqet rrethana të veçanta apo komplekse që mund të justifikojnë një vonesë në shqyrtimin e saj, ndaj vlerësimi i sjelljes së autoriteteve publike dhe kërkuarit është me rëndësi në këtë kontekst.

iii) Interesi dhe sjellja e kërkuarit

14. Vlerësimi i sjelljes dhe interesit të kërkuarit është një element tjetër përcaktues i kohëzgjatjes së arsyeshme të procedimeve. Nga aktet bashkëlidhur kërkesës Gjykata vëren se kërkuari ka vepruar në përputhje me të drejtat procedurale, duke shfaqur interes të vazhdueshëm për gjykimin e çështjes brenda një afati sa më të përshtatshëm për të dhe nuk rezulton të jetë bërë shkak apo të ketë shkaktuar vonesa në këtë drejtim.

iv) Sjellja e autoriteteve

15. Gjykata, ndër të tjera, është shprehur se në këndvështrim të respektimit të standardeve për një proces të rregullt ligjor gjykatat kanë për detyrë të evitojnë çdo vonesë të panevojshme në procesin gjyqësor (*shih vendimin nr. 12, datë 5.3.2012, të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Bazuar në aktet e dosjes gjyqësore, rezulton se padia është paraqitur nga kërkuari në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë, e cila ka vendosur shpalljen e moskompetencës lëndore dhe dërgimin e akteve në gjykatën administrative si gjykata kompetente. Ky vendim është ankimuar nga kërkuari në Gjykatën e Lartë, e cila, me vendimin e datës 22.7.2014, ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës civile të shkallës së parë.

17. Me kërkesën e datës 30.3.2015 kërkuari ka kërkuar informacion në lidhje me dosjen gjyqësore pranë Gjykatës së Lartë dhe asaj të shkallës së parë. Me shkresën e datës 8.4.2015, kancelari i Gjykatës së Lartë i ka kthyer përgjigje se dosja është dërguar në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë në datën 25.9.2014.

18. Në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë çështja rezulton të jetë regjistruar në datën 3.4.2015 dhe me shortin e datës 7.4.2015, ajo i është caktuar gjyqtarës E.V. Nga procesverbali i datës 8.4.2015 për kryerjen e veprimeve përgatitore nga gjyqtari rezulton se seanca e radhës është caktuar në datën 23.4.2015, për të cilën kërkuari është njoftuar me fletëthirrjen e po asaj date. Kjo seancë nuk është zhvilluar, pasi gjyqtarja relatore ishte me raport shëndetësor.

19. Me fletëthirrjen e datës 23.4.2015, kërkuari është njoftuar për seancën përgatitore të datës 7.5.2015. Kjo seancë për kryerjen e veprimeve përgatitore është zhvilluar me praninë e palëve ndërgjyqëse dhe seanca e radhës është caktuar në datën 18.5.2015 për përcaktimin e vlerës së dëmit nga pala paditëse dhe paraqitjen e disa akteve të noterizuara nga palët. Në seancën e veprimeve përgatitore të datës 18.5.2015, po në prani të palëve, gjykata ka vendosur kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, e cila është caktuar të zhvillohet në datën 28.5.2015.

20. Me shkresën nr. 1501/1 prot., datë 18.5.2015 të KLD-së, gjyqtarja relatore E.V. është shkëputur nga detyra për periudhën 20.5.2015–20.7.2015 dhe dosjet që ka pasur në gjykim janë rihedhur në short. Çështja me paditës kërkuarin Sokol Hasani rezulton t’i jetë caktuar gjyqtarit A.S.,

çka del edhe nga regjistri elektronik i veprimeve të kryera nga sekretaria e gjykatës, si edhe nga fletëthirrja e datës 29.5.2015, me anë të së cilës kërkuesi është njoftuar për seancën e datës 9.7.2015.

21. Gjykata vëren se neni 3 i ligjit nr. 49/2012 ka përcaktuar, ndër parimet e gjykimit administrativ, edhe sigurimin e një procesi të rregullt gjyqësor brenda afateve të shpejta dhe të arsyeshme. Ky ka qenë edhe qëllimi i ligjvënësit në krijimin e këtyre gjykatave, çka rezulton edhe nga relacioni bashkëlidhur tij, sipas të cilit ligji synon thjeshtimin e procedurave me objekt zgjidhjen e mosmarrëveshjeve administrative, si dhe garantimin e mbrojtjes efektive të të drejtave subjektive dhe interesave të ligjshme të personave nëpërmjet një procesi të rregullt gjyqësor dhe brenda afateve të shpejta e të arsyeshme. Gjykata vëren, gjithashtu, se ligji nr. 49/2012 ka parashikuar afate konkrete për gjykimin në të tria shkallët e gjykimit. Për sa i takon procesit që zhvillohet në shkallë të parë, në fazën e veprimeve përgatitore ligji ka parashikuar një afat 7-ditor për kryerjen e disa veprimeve nga ana e gjyqtarit të çështjes (neni 25), afatin për zhvillimin e seancës gjyqësore, i cili nuk mund të jetë më shumë se 15 ditë (neni 27), si edhe afatin 7-ditor për dorëzimin e dosjes pas shpalljes së vendimit (neni 42).

22. Për sa më sipër, Gjykata thekson se përderisa ligjvënësi ka vendosur afate kohore të caktuara (30 ditë në rastin në fjalë), do të thotë se ai i ka konsideruar ato jo vetëm si afate të arsyeshme, por edhe të detyrueshme për zbatim nga gjykatat administrative të të gjitha shkallëve të gjykimit. Pengesat e mundshme objektive duhet të gjejnë zgjidhje nëpërmjet rregullimit që duhet të bëjë ligjvënësi.

23. Mosrespektimi i këtyre afateve ligjore në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë, duke sjellë mosgjykimin e çështjes gjyqësore të vënë në lëvizje nga kërkuesi brenda një afati të arsyeshëm, ka cenuar të drejtën e kërkuesit për një proces të rregullt ligjor.

24. Gjykata në rastin konkret nuk konstaton arsye objektive të cilat do të justifikojnë mosgjykimin brenda afateve ligjore. Për rrjedhojë Gjykata arrin në përfundimin se pretendimi i kërkuesit është i bazuar dhe duhet pranuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, shkronja “f”, dhe 134, pika 1, shkronja “g”, të Kushtetutës, si dhe të neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Pranimin e kërkesës.
 - Konstatimin e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, si rezultat i mosgjykimin të çështjes në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë brenda një afati të arsyeshëm.
- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Sokol Berberi, Vladimir Kristo, Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Besnik Imeraj

Anëtarë kundër: Vitore Tusha, Fatos Lulo

MENDIM PAKICE

1. Gjykata Kushtetuese (*Gjykata*) ka pranuar pretendimin e kërkuesit Sokol Hasani për konstatimin e cenimit të së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor për shkak të mosshqyrtimit të çështjes brenda një afati të arsyeshëm, pasi nuk janë respektuar afatet e zhvillimit të gjykimit të përcaktuara në ligjin nr. 49/2012, datë 3.5.2012, “Për organizimin dhe funksionimin e

gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”.

2. Pavarësisht konkluzionit të shumicës, nuk pajtohem me këtë qëndrim për faktin se vendimi i Gjykatës është deklarativ dhe nuk përbën një mjet efektiv ankimi, pasi nuk sjell asnjë efekt për ecurinë e procesit, për sa kohë çështja është mbyllur në juridiksionin administrativ.

3. Gjykata, në vështrim të jurisprudencës së GJEDNJ-së, lidhur me interpretimin e nenit 13 të KEDNJ-së, i cili sanksionon termin “ankim efektiv”, ka theksuar se është e rëndësishme të përcaktohet se çfarë mjetesh, sipas rastit, janë në dispozicion të individit dhe nëse ato i krijojnë atij mundësi reale për zgjidhjen e mosmarrëveshjes në mënyrë efektive. Në këtë drejtim është evidentuar se një ndër kriteret që duhet të plotësojë një ankim për të qenë efektiv është që mjeti të ofrojë mundësi të qarta dhe të sigurta për rivendosjen në vend të së drejtës së shkelur. Ajo ka përcaktuar, gjithashtu, se mjeti që të jetë efektiv, duhet të jetë i përshtatshëm, i disponueshëm dhe efikas për një çështje konkrete (*shih vendimet nr. 9, datë 15.3.2013; nr. 27, datë 20.6.2007; nr. 6, datë 31.3.2006 të Gjykatës Kushtetuese*).

4. Në jurisprudencën e saj GJEDNJ-ja e ka trajtuar çështjen e efektivitetit të mjetit të ankimit në një perspektivë më të gjerë, duke dhënë disa orientime lidhur me karakteristikat që duhet të ketë një mjet i brendshëm ankimi. GJEDNJ-ja ka konstatuar se mjeti më i mirë i ankimit, si në çdo fushë tjetër, është pa dyshim parandalimi. Ajo ka mbajtur në mënyrë të përsëritur qëndrimin se neni 6/1 imponon mbi shtetet kontraktuese detyrimin për t’i organizuar sistemet e tyre gjyqësore në atë mënyrë që gjykatat e tyre të mund të përmbushin secilën nga kërkesat e tij, veçanërisht për sa i përket afatit të arsyeshëm (*shih, ndër të tjera, Süßmann kundër Gjermanisë nr. 20024/92, prg. 55*). Kur sistemi gjyqësor ka mangësi në këtë drejtim, një mjet i projektuar për të përshpejtuar procedurat, me qëllim parandalimin e kohëzgjatjes së tepërt të procesit, përbën zgjidhjen më efektive. Një mjet i tillë ofron një avantazh të pamohueshëm në raport me një mjet i cili parashikon vetëm kompensimin, sepse jo vetëm eviton konstatimin e shkeljeve të njëpasnjëshme për të njëjtën procedurë, por nuk kufizohet vetëm në veprimin *a posteriori*, siç ndodh në rastin e një mjeti ankimi për kompensim (shembulli italian). GJEDNJ-ja në shumë raste i ka njohur këtij lloji ankimi një karakter efektiv në masën që ai lejon përshpejtimin e vendimit gjyqësor në fjalë (*shih ndër të tjera Luli kundër Shqipërisë, nr. 64480/09, 64482/09, 12874/10, 56935/10, 3129/12 dhe 31355/09 Scordino kundër Italisë nr. 36813/97 prg. 184, Bacchini kundër Zvicrës nr. 62915/00, Tomé Mota kundër Portugalisë nr. 32082/96*).

5. GJEDNJ-ja mendon se masat e përgjithshme në nivel kombëtar janë pa dyshim të nevojshme gjatë zbatimit të vendimit aktual (*Luli dhe të tjerë kundër Shqipërisë*), duke përfshirë, veçanërisht, prezantimin e një kompensimi vendas për kohëzgjatjen e papërshtatshme të procedurave. Në këtë vendim GJEDNJ-ja u referohet konkluzioneve të saj në çështjen Scordino, cituar më sipër, për sa u përket elementeve të kërkuara për një kompensim efektiv për kohëzgjatjen e tepërt të procedurave, duke ritheksuar se mjeti më i mirë i ankimit, si në çdo fushë tjetër, është pa dyshim parandalimi. Në shumë raste, GJEDNJ-ja e ka pranuar se kjo lloj zgjidhje është “efikase”, duke qenë se ajo përshpejton vendimin e gjykatës përkatëse.

6. Gjithashtu, është e qartë se për vende ku shkeljet e procedurave të tejzgjatura ende ekzistojnë, një zgjidhje e cila mund të përshpejtojë procedurat – edhe pse e dëshirueshme për t’u pasur në të ardhmen – mund të mos jetë e përshtatshme për të rregulluar një situatë në të cilën procedurat tashmë kanë qenë dukshëm jashtëzakonisht të gjata.

7. Zgjidhje të ndryshme mund ta rregullojnë situatën e një shkeljeje në mënyrën e duhur. GJEDNJ-ja tashmë e ka pranuar këtë gjë në lidhje me procedurat penale, ku sigurohet se kohëzgjatja e procedurave është marrë në konsideratë gjatë uljes së dënimit, në formë të shprehur dhe në masë gjithashtu. Për më tepër, disa shtete, si: Austria, Kroacia, Spanja, Polonia dhe Sllovakia, e kanë kuptuar shumë mirë situatën, duke zgjedhur të kombinojnë dy lloje zgjidhjesh, njëra e hartuar në mënyrë të tillë që mund të përshpejtojë procedurat dhe tjetra që të përballojë kompensimin.

Megjithatë, shtetet mund të zgjedhin dhe të prezantojnë vetëm një zgjidhje kompensuese, siç ka bërë Italia. Një zgjidhje e tillë nuk shikohet si joefikase (*shih, për më gjerë, Luli dhe të tjerë kundër Shqipërisë*).

8. Në këndvështrim të standardeve të mësipërme çmoj se shumica duhej ta rrëzonte kërkesën, për sa kohë konstatimi i shkeljes së nenit 6/1 të Konventës efektivisht nuk sjell një rezultat konkret për kërkuuesin në drejtim të rivendosjes të së drejtës së tij të shkelur. Sipas qëndrimit tim, shumica duhet ta zgjeronte analizën në drejtim të nenit 13 të Konventës dhe të vlerësonte efektivitetin e këtyre lloj ankimeve në Gjykatën Kushtetuese, duke reflektuar në vendimmarrje orientimet e GJEDNJ-së. Vendime të tilla kanë thjesht natyrë deklarative dhe formale dhe nuk riparojnë në thelb shkeljen e pretenduar. Ato vetëm konstatojnë shkeljen dhe e deklarojnë atë, por nuk rregullojnë pasojat e ardhura prej saj dhe as nuk i njohin individit, ndaj të cilit konstatohet shkelja, dëmshpërblim, siç parashikohet në sisteme të tjera ligjore (rasti i Italisë).

Anëtar: Fatos Lulo

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen me kërkuues Sokol Hasanin, ashtu siç jam shprehur edhe më parë në vendimin nr. 35, datë 17.7.2013, nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën për pranimin e kërkesës dhe konstatimin e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor si rezultat i mosgjyqimit të çështjes administrative brenda një afati të arsyeshëm.

2. Shumica ka vlerësuar se kërkesat e individëve për cenimin e së drejtës për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm, mund të merren në shqyrtim, pavarësisht se gjykimi për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetuese dhe ligjore të tyre ende nuk ka përfunduar në të gjitha shkallët e gjyqimit prej gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*paragrafi 7*). Në vijim, shumica, pasi ka vlerësuar kriteret që lidhen me periudhën e kohës që duhet marrë në konsideratë, kompleksitetin e çështjes, sjelljen e kërkuarit dhe të autoriteteve gjyqësore, ka arritur në përfundimin se gjykimi i kësaj çështjeje është tejzgjatur për shkak të mosmarrjes së masave të nevojshme dhe të domosdoshme për gjykimin brenda një afati të arsyeshëm nga ana e Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë.

3. Shterimi i mjeteve juridike, në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës, kërkon që individit të shfrytëzojë në shkallët e sistemit gjyqësor të gjitha mjetet e lejueshme dhe mundësitë procedurale për rivendosjen e të drejtave të pretenduara. Kushti paraprak i shterimit të mjeteve juridike duhet të përmbushet nga kërkuuesi përpara se t'i drejtohet Gjykatës Kushtetuese. Ky rregull nënkupton jo vetëm që kërkuuesi t'u jetë drejtuar të gjitha instancave të zakonshme, por dhe të vërtetojë se ka përdorur të gjitha mjetet ligjore të njohura nga ligji dhe të mjaftueshme për të rivendosur të drejtat e shkelura. Shterimi i mjeteve juridike nënkupton që kërkuuesi duhet të shfrytëzojë në rrugë normale mjetet juridike, të cilat janë të përshtatshme, të disponueshme dhe efikase për një çështje konkrete (*shih vendimet nr. 17, datë 18.7.2005; nr. 15, datë 18.4.2007; nr. 23, datë 4.11.2008; nr. 32, datë 28.12.2009; nr. 6, datë 4.3.2010; nr. 36, datë 10.11.2010; nr. 17, datë 16.5.2011; nr. 42, datë 25.6.2015*).

4. Vetëm pasi individët të kenë konsumuar edhe shkallën e fundit të kontrollit gjyqësor të zakonshëm, këto vendime mund të kontrollohen nga Gjykata Kushtetuese nga pikëpamja e kushtetutshmërisë së tyre. Mbi këtë bazë, bëhen objekt shqyrtimi në Gjykatën Kushtetuese ato çështje gjyqësore të paraqitura nga individët për shkeljen e të drejtave të tyre, pasi vendimi i gjykatës ka marrë formë të prerë dhe nuk ekzistojnë më mjete dhe rrugë ligjore për mbrojtjen e këtyre të drejtave. Rregulli i shterimit të mjeteve të ankimit në gjykatat e zakonshme përbën një aspekt të rëndësishëm të parimit se procedura e zgjidhjes së ankesave individuale përpara Gjykatës Kushtetuese është plotësuese e gjyqimit në gjykatat e zakonshme lidhur me mbrojtjen e të drejtave kushtetuese (parimi i subsidiaritetit) (*shih vendimin nr. 23, datë 4.11.2008, të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Kërkuuesi duhet të provojë para Gjykatës, në aspektin e shterimit të mjeteve, se nuk ka mjet tjetër ankimi ndaj shkeljeve të pretenduara apo edhe se shqyrtimi gjyqësor nuk mund t'i ndreqë këto

shkelje. Në rrethana të tilla, është në kompetencë të Gjykatës Kushtetuese të vlerësojë, sipas karakterit të çështjes konkrete dhe llojit të shkeljeve të pretenduara, nëse kërkuesi i ka shteruar ose jo të gjitha mjetet ligjore për mbrojtjen e të drejtave të pretenduara.

6. Në kuptim të sa më sipër përsëris qëndrimin se kërkuesi nuk duhej të ishte legjitimuar për t'iu drejtuar Gjykatës Kushtetuese, në kushtet kur çështja administrative e iniciuar prej tij është ende në shqyrtim në sistemin gjyqësor dhe nuk është dhënë një vendim përfundimtar nga gjykata administrative.

7. Qëndrimi i shumicës lë të kuptosh se i njëjti individ mund t'i drejtohet Gjykatës Kushtetuese disa herë brenda të njëjtit proces gjyqësor, veçmas për çdo pretendim për zvarritje të procesit gjyqësor, në çdo shkallë të tij (edhe gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën e Apelit dhe në Gjykatën e Lartë) dhe më pas, pas përfundimit të procesit gjyqësor dhe dhënies së një vendimi përfundimtar, edhe për pretendime të tjera që lidhen me të njëjtin proces gjyqësor.

8. Ashtu siç jam shprehur edhe më parë, qëllimi i nenit 131/f të Kushtetutës, i cili përcakton rregullin e shterimit të mjeteve juridike, është të mundësojë, brenda sistemit gjyqësor të zakonshëm, parandalimin ose riparimin e shkeljeve të pretenduara përpara se të tilla pretendime të paraqiten në Gjykatën Kushtetuese. Në rastin konkret, shumica nuk ka verifikuar se cilat janë garancitë procedurale me të cilat janë të pajisura palët gjatë shqyrtimit gjyqësor, nëse këto mjete konsiderohen ligjore, të njohura nga ligji, të mjaftueshme, të përshtatshme, të disponueshme dhe efikase për një çështje konkrete dhe nëse kërkuesi i ka shteruar mjete të tilla. Në ndryshim nga shumica, vlerësoj se individët gëzojnë të gjitha garancitë procedurale nga sistemi ligjor për rivendosjen në vend të të drejtave të tyre para se t'i drejtohen Gjykatës Kushtetuese. Pretendimet që kërkuesi ka ngritur para Gjykatës Kushtetuese nuk janë të tilla që t'i shmangen kontrollit të mëtejshëm gjyqësor, pasi një pretendim i tillë mund të paraqitet lirisht jo vetëm para gjykatës që shqyrton çështjen, por mund të parashtrohet më tej në gjykatat më të larta si shkak për apel apo për rekurs. Po ashtu, rendi ligjor ka parashikuar për palët në proces edhe mjete të tjera ligjore që u japin mundësinë atyre që në raste të tilla të kërkojnë qoftë përjashtimin e gjyqtarit, në rast se ai është shkak për vonesat në gjykim, qoftë t'i drejtohen KLD-së me ankesë për të. Këto mjete konsiderohen ligjore, të njohura nga ligji, të mjaftueshme, të përshtatshme, të disponueshme dhe efikase për një çështje konkrete.

9. Qëndrimi i mbajtur nga shumica në çështjen konkrete mendoj se nuk përmbush kërkesat për ta konsideruar vendimin në fjalë si mjet efektiv, i cili i ofron mundësi të qarta dhe të sigurt kërkuesit për rivendosjen në vend të së drejtës së shkelur. Sipas jurisprudencës së GJEDNJ-së, në kuptim të nenit 13 të Konventës, *mjetet* në dispozicion të një ndërgjyqësi *për të parashtruar një ankesë për zgjidhjen e procesit* janë “efektive”, në qoftë se ato “*parandalojnë shkeljen e pretenduar, pengojnë vazhdimin e saj ose ofrojnë një riparim të përshtatshëm për çdo shkelje që tashmë ka ndodhur*”. Siç shprehet GJEDNJ-ja, neni 13 i KEDNJ-së ofron një alternativë: një mjet është “efektiv” në qoftë se mund të përdoret për të përshpejtuar dhënien e një vendimi nga gjykatat që gjykojnë një çështje ose për t'i ofruar ndërgjyqësit një riparim të përshtatshëm për vonesat që tashmë kanë ndodhur. Megjithatë, thekson GJEDNJ-ja, zgjidhja më e mirë është padyshim, parandalimi. Kur një sistem gjyqësor ka mangësi për sa i përket kërkesës në nenin 6/1 të Konventës – për një afat të arsyeshëm - një mjet i dizenuar për të përshpejtuar procesin, me qëllim parandalimin e bërjes së këtij procesi të tejzgjatur, është zgjidhja më efektive. Një mjet i tillë ofron një avantazh të pamohueshëm në krahasim me një mjet që ofron vetëm kompensim, përderisa ai parandalon, gjithashtu, shkeljet e mëpasshme për të njëjtat procese dhe jo thjesht riparon shkeljen *a posteriori*, siç bën një mjet kompensues. Disa shtete kanë zgjedhur kombinimin e dy lloj mjeteve, njëri i dizenuar për të përshpejtuar procesin dhe tjetri për të ofruar kompensim (*shih Scordino kundër Italisë, nr. 1, aplikimi nr. 36813/97, § 183 dhe, 186, i cituar në vendimin e GJEDNJ-së në çështjen Gjonboçari kundër Shqipërisë, aplikimi nr. 10508/02, §§ 75 e 76*).

10. Në mënyrë që procedura e ankimit individual kushtetues të përbëjë zgjidhje efektive, në kuptimin e nenit 13 të KEDNJ-së, ajo duhet të japë edhe dëmshpërblim efektiv për shkeljen. Për

pasojë, Gjykata Kushtetuese, parë në këndvështrim krahasues me kuadrin ligjor të vendeve të tjera, duhet të jetë e pajisur me kompetencën për urdhërimin e pagimit të kompensimit dhe/ose urdhërimin e *restitutio in integrum* (shembulli i Austrisë, Bosnjë-Hercegovinës dhe Sllovakisë).

11. Shumica ka arsyetuar se “*përderisa ligjvënësi ka vendosur afate kohore të caktuara (30 ditë në rastin në fjalë), do të thotë se ai i ka konsideruar ato jo vetëm si afate të arsyeshme, por edhe të detyrueshme për zbatim nga gjykatat administrative të të gjitha shkallëve të gjykimin. Pengesat e mundshme objektive duhet të gjejnë zgjidhje nëpërmjet rregullimit që duhet të bëjë ligjvënës?*” (shih § 22 të vendimit).

12. Këtë qëndrim të shumicës e vlerësoj formalist, pasi mendoj se nuk është me vend të vendosësh barazinë midis konceptit “afat i arsyeshëm” dhe “afat ligjor”. Është e kuptueshme dhe e natyrshme që ligjvënësi në përcaktimin ligjor të afateve kohore të detyrueshme për zbatim gjatë proceseve gjyqësore, të vlerësojë si kriter të rëndësishëm arsyeshmërinë, në kuptimin që afati ligjor duhet të mos jetë i konceptuar në mënyrë ekstreme. Palët e interesuara duhet të kenë mundësi ta respektojnë atë afat pa sforcime të skajshme, në rast se është shumë i shkurtër, ndërsa nëse është konceptuar shumë i gjatë, atëherë ai ngre dyshime serioze për cenimin e sigurisë juridike në gëzimin e të drejtave dhe lirive themelore.

13. Në kontekstin e çështjes në fjalë arsyeshmëria e afatit duhet parë *lato sensu* dhe jo *stricto sensu*. Edhe GJEDNJ-ja ka përpunuar disa kriterë, mes të cilave edhe “*periudhën që duhet të merret në konsideratë*”, dhe nuk e ka lidhur arsyeshmërinë e afatit brenda të cilit gjykohet një çështje domosdoshmërisht me afatin ligjor (ditë apo muaj), por e vlerëson çështjen në dritën edhe të rrethanave të tjera.

14. Në vështrim të sa më sipër mendoj se qëndrimi i shumicës është një vlerësim i nxituar dhe i shkëputur tërësisht nga realiteti kompleks i organizimit dhe funksionit të gjyqësorit administrativ. Ky vlerësim nuk nënkupton në asnjë rast që sistemi ligjor vendas nuk duhet të jenë në përputhje me parimin e drejtësisë efektive, sepse kjo është një domosdoshmëri jetike. Misioni i Gjykatës Kushtetuese, krahas sigurimit të njëtrajtshmërisë të jurisprudencës kushtetuese për sa i takon vlerësimit të faktorëve që (nuk)garantojnë standardet e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, është edhe konstitucionalizimi i gjyqësorit të zakonshëm dhe nxitja e dialogut me të, në kuptimin që përmes vendimeve të saj Gjykata Kushtetuese e orienton atë drejt zhvillimit të proceseve gjyqësore që ofrojnë garanci procedurale dhe materiale për palët ndërgjyqëse. Madje për të shkuar edhe më tej, Gjykata Kushtetuese mund të orientojë edhe politikat ligjvënëse përmes jurisprudencës së saj.

15. Megjithatë ritheksoj se vendimet Gjykata Kushtetuese, para së gjithash, duhet të jenë një mjet efektiv për garantimin e të drejtave dhe lirive që pretendohen se janë shkelur. Në këtë kuptim, vlerësimi i shumicës nuk duhet të krijojë pritshmëri të gabuara dhe jo realiste për kërkuesin, pasi një vendim i natyrës thelbësisht deklarative jo vetëm nuk e përshpejton procesin, por as përbën mundësi dëmshpërblimi të drejtë për të.

16. Në përfundim mendoj se konstatimi i cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor nga ana e shumicës është një përfundim i parakohshëm, për faktin se Gjykata Kushtetuese ka mundësi ta shqyrtojë këtë pretendim bashkë me vendimin përfundimtar për zgjidhjen në themel të çështjes.

Anëtare: Vitore Tusha